N°. 3514. 1858.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon Droit.

Dit blad verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5.00; voor de buitensteden franko p. p. *f* 6.00.
Brieven, *Gelden*, enz. FRANKO te adresseeren aan „het Bureau van DE TIJD."

WOENSDAG 24 NOVEMBER.

Advertentiën van *Zes regels* en daar beneden worden tegen *f* 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 23 November.

Wij nemen onderstaand *ingezonden stuk* op — hoezeer het wel wat korter kon gewenscht worden — omdat de dweeperij van den daarbij betrokken predikant, over eene dood eenvoudige zaak een noodkreet heeft aangeheven als ware er een schreeuwend onregt gepleegd. Op dien noodkreet is vroeger een afdoend antwoord te dezer plaatse gegeven. Maar de predikant heeft gemeend op den eersten misstap nog een tweeden te moeten doen volgen, en eene verdediging te moeten geven, die op ongegronde beschuldigingen gebouwd, een antwoord vergde. Nu is 't wel waar, dat dergelijke beschuldigingen, als tegen het gemeentebestuur van Tubbergen zijn uitgebragt, in vele oorden van het land nu en dan voorkomen. En als wij begonnen met altijd antwoord te geven op al hetgeen tegen ons wordt ingebragt; dan zouden wij ons formaat moeten vergrooten tot dat van den *Times;* en nog gelooven wij, dat ons dan zelfs de noodige plaatsruimte ontbreken zou. In den regel laten wij de gansche kraam van valsche beschuldigingen onaangeroerd liggen voor wat ze is, betrouwende op het gezond verstand onzer Protestantsche landgenooten, die dewijl ze zich dikwijls bedrogen vinden door hetgeen men hun tegen de Katholicken op den mouw wil spelden, aan die voddenkraam van beschuldigingen weinig waarde moeten hechten. Nu en dan is 't goed evenwel de dweepzucht te bestraffen, met heenwijzing op de bekende spreuk: *ab uno disce omnes.* Met het oog daarop plaatsen wij het volgende.

Repliek aan den heer H. Hattink, predikant te Tubbergen.

Hoezeer we hoopten voor de eer des heeren Hattink, dat hij, na ons *geschrijf* in *de Tijd* van Dingsdag 19 Okt. jl., het stilzwijgen zou bewaren, mogten we dit evenwel niet verwachten. De vinger was op de wonde gezet en dominé moest schreeuwen. „*Boosaardige insinuatie*, *giftige pijlen*, *adder onder het gras*, *gehuurde pen*, *lasteraar*, *onhandige zaakwaarnemer*, *anonyme stilletteur* (?) *boos mensch* — zietdaar lezers, eenige benaauwde kreten, die aan 't liefdeademend hart des Evangeliedienaars ontvloden en door de gedienstige beleefdheid van de *Fakkel*, het geëerd publiek ter oore kwamen.

Maar heeft de heer H[illegible]ijne repliek weêrlegd, wat wij beweerd en beweze[illegible], dat namelijk zijne bekende advertentie een [illegible]akeling was van *onwaarheid*, *valsche voorstelling* en *woordspeling* en blijkbaar geschreven met het doel om 't publiek te misleiden en den gemeenteraad van T. in een hatelijk daglicht te stellen? — Heeft de heer H. nu bewijzen geleverd voor zijne beschuldiging, dat nam. de Herv. gemeente te T. stelselmatig wordt verdrongen? en kunnen die bewijzen den toets der kritiek doorstaan?

Wij willen deze vragen uit den inhoud der repliek beschouwen en 't antwoord overlaten aan 't bescheiden en onpartijdig oordeel van het publiek. De eerlijke polemiek wordt gevoerd door *bewijzen*, niet met smaad- en scheldwoorden. We beginnen met de eerst gestelde vraag.

De heer Hattink begint zijn verweerschrift met een formeele onwaarheid. *Had de Zwolsche Courant*, zoo schrijft hij, *dat geschrift uit de Tijd niet? overgenomen*, *de boosaardige insinuatie van den anonymen schrijver*, *ware niet ter mijner kennis gekomen. Wie leest ook de Tijd?* We begrijpen dat de heer H. als iemand die bleeke oogen heeft het heldere daglicht schuwt en zich liever beweegt in den nevelachtigen dampkring van de *Fakkel;* 't schijnt echter, dat de schrijver, na de heenwijzing der *Zw. courant* op de *Tijd* van 19 Oktober, met ongeduld dat „verachtelijk blad" te gemoet zag en zeker is 't, dat ZEw. reeds in 't bezit was eener kopie van 't bewuste stuk, vóór nog de *Zw. courant*, dat artikel had overgenomen. De rijksambtenaren R. en G. hadden het ten gerieve van dominé afgeschreven ten huize van den onderwijzer F. te G. Wie ziet niet, na zulk eene inleiding, dat de waarheidsliefde van Ds. H. in zijne apologie, reeds a priori zeer verdacht is? Intusschen ter zake.

Sommige van de door ons medegedeelde feiten blijven onaangeroerd, andere worden door den schrijver wel erkend, maar toegelicht op eene wijze, die soms verveling en medelijden, soms lachtlust en verontwaardiging opwekt. Denkt eens lezers! De Ew. heer van Coeverden, toenmalige pastoor van T. zou, na 't overlijden des onderwijzers Pleij, openlijk van den preekstoel *het bevel* gegeven hebben, dat een Roomsch en niet een Protestansch onderwijzer moest benoemd worden omdat het zaad dat in de jeugd gezaaid wordt, de beste vruchten draagt. — Wij kunnen naauwelijks gelooven dat de zachtaardige en ook om zijne verdraagzaamheid algemeen geachte v. C. zoodanige woorden heeft gebezigd; maar onderstellen we, dat ZEw. die woorden juist zooals die ZEw. door Ds. H. in den mond worden gelegd gesproken heeft. — Wie kan en zal ooit in die woorden *een bevel* erkennen? Van waar zou de pastoor dat regt hebben ontleend? en zou de gemeenteraad, als een van den pastoor geheel onafhankelijk ligchaam, zich zoo een regt laten aanleunen? — De kerkeraad van T. gepresideerd door Ds. H. vreesde zulks en diende niet alleen protest in tegen de poging om den gemeenteraad tot dienaar der R. Kerk te maken, maar ook over miskenning van den waardigen ontslapenen Pleij. Maar waarin was die miskenning gelegen? *Risum teneatis?* De pastoor had gezegd „er moest gezorgd worden voor een R. onderwijzer, omdat het zaad in de jeugd gezaaid de beste vruchten draagt" en *daaruit volgt*, zoo redeneert de kerkeraad met Ds H. aan 't hoofd, dat de overledene Pley geen goed zaad gezaaid had! Armzalige logica, den kerkeraad, altans den Præses onwaardig! — *Doch*, zoo gaat de schrijver voort, *de lont was in het kruid geworpen* en we voegen er bij, en Ds *Hattink alleen*, *vloog in den brand.* De bevoegde autoriteit deed eene oproeping van sollicitanten voor de vakature te T. en behalve deze, volgde nog eene *private* oproeping van bij voorkeur Protestantsche sollicitanten; de brand echter werd hierdoor niet gebluscht. Onze lezers weten reeds dat ten gevolge van het toen gehouden examen, Ter Marsch n° 1 op de voordragt werd geplaatst. De schrijver zegt ons „*met speciale bijvoeging dat hij de knapste was in theorie en praktijk.* Van waar ontleent Dominé die speciale bijvoeging? De Raad draagt van die bijvoeging geen kennis. Zij is van den Raad niet uitgegaan. Is ze misschien door den Hr H. als een appendix van de voordragt, buiten weten van den Raad, den minister toegezonden. Of is die bijvoeging een loutere fictie van dominé? Wij kunnen 't niet beslissen en zouden misschien de vinding aardig noemen, indien ze niet lijnregt in strijd ware met de *waarheid.*

Intusschen was bij ministerieële dispozitie magtiging verleend tot de benoeming van T. M., maar T. M. *was niet Roomsch.* Arme, domme gemeenteraad! eenerzijds de dispozitie des ministers, anderzijds het bevel van den pastoor! Hoe zult ge u redden uit dit moeijelijk alternatief? Vreest niet, Mijne heeren! ge hebt zoo even gezien dat Ds H. rijk in vinding schijnt te zijn; gaat bij ZEw. te rade, hij zal u zeggen, *hoe ge zonder veel opzien te baren*, *den waarnemenden onderwijzer kunt ontslaan;* hij zal u zeggen dat ge uw eigen kinderen en de kinderen der gealimenteerden naar de buurtschap T ter school moet zenden; dat ge anderen moet overreden uw voorbeeld te volgen en dat ge dan een schoon verzinsel hebt ten bewijze dat T. M. geen goed onderwijs kan geven. Is 't ernst of scherts, lezers, wat we zeggen? Kunt ge gelooven, dat zoo eene raadgeving uit hoofd en hart eens Evangeliedienaars kan voortkomen? In de daad, zoo een laag en snood opzet, legt de Hr H. apodictiesch, zonder eenig bewijs den Gemeenteraad ten laste. „*Twee leden* zegt de S., *van den Gemeenteraad zonden* (met het opgemelde doel) *hunne kinderen naar de school te T.* 't Is waar dat *één* raadslid zijne kinderen daar ter school heeft gezonden; 't is ook waar dat een ander lid van den raad, ontevreden over het onderwijs van T. M., zulks heeft *willen* doen maar niet gedaan heeft, juist om den schijn te vermijden als ware hij tegen T. M. Hoe dus kan dominé zeggen: „*Twee leden*, *enz.*" Is ZEw. verkeerd ingelicht of is het kwade trouw? — „*Men zond*" zoo gaat S. voort. *Wie* zond, dominé? niet 't gemeentebestuur noch een zijner leden. „*De kinderen der gealimenteerden.*" Hoeveel en welke kinderen? — Voor zoover wij weten, heeft slechts eene weduwe, één harer kinderen, uit eigen beweging, naar T. ter school gezonden om te beproeven of de onderwijzer dáár, beter dan T. M. er in slagen mogt, het kind naar haar zin op te voeden. — „*Men overreedde anderen* enz." Had de Hr H. niet de verzekering gegeven dat hij ons het antwoord schuldig wil blijven, we zouden hem vragen, *wie* door 't algemeen *men* bedoeld is en en welke *anderen*, door wien overreed zijn, maar men ziet toch dat *men* taktiek en onbeschaamdheid moet bezitten om zooveel onwaarheden en zoo weinig woorden op een te kunnen stapelen en uitdrukken; men ziet vervolgens dat T. M. niet enkel en alleen omdat hij niet R. was, zijn ontslag heeft gekregen. Als een andere reden van dat ontslag, werd door ons aangevoerd, *de ontevredenheid van vele ingezetenen over 't onderwijs van T. M.* De Hr H. noemt die ontevredenheid niet slechts een loos verzinsel maar verkeert zelfs die woorden in den zin, als had men beweerd dat *T. M. geen goed onderwijs geven kon* en voortgaande in die valsche suppositie, zegt hij, dat het hoofd der gemeente, die *onwaarheid* met een *men zegt* heeft onderschreven en poogt daarna uit gezegden van Heeren Inspekteur en schoolopzieners het tegendeel te staven. Wij zullen zien met welk succes dat bewijs wordt gevoerd, maar moeten vooraf, omtrent het hoofd van den Gemeenteraad verklaren, dat ZEd. Gestr 't nooit gewaagd heeft het onderwijs van T. M. goed te keuren, laat staan af te keuren omdat hij daartoe niet geroepen was; dat hij nooit aan bevoegde autoriteiten ten nadeele van T. M. uit eigen ondervinding heeft geadviseerd, maar berigten moest, dat vele ingezetenen over 's mans onderwijs ontevreden waren en dat was waarheid. Laat ons nu zien, hoe de Hr H. argumenteert om die waarheid omver te stooten.

De S., gelijk wij reeds zeiden, gaat uit van eene valsche suppozitie. Immers, iets anders is 't, *niet tevreden zijn over het onderwijs*; iets anders, beweeren, *dat iemand geen goed onderwijs geven kan.* Met deze bemerking valt van zelf de geheele bewijsvoering van Ds H. in duigen en wordt, een gevecht tegen molenwieken of boemannetjes. Niemand trouwens heeft beweerd dat T. M. geen goed onderwijs geven kan, niemand heeft aan T. M. bekwaamheden ontzegd; we willen het onderzoek ter zijde laten of T. M. *in gedrag en wandel* zoo *verre* boven andere onderwijzers der gemeente was; we willen zelfs toegeven dat ten minste zijne school met de beste kon konkurreeren, maar volgt dan daaruit, dat er geen billijke klagten van ontevredenheid over zijn onderwijs bestonden? Leert niet de ervaring dat de knapste theorist juist niet altijd praktiesch de beste onderwijzer is, altans niet voor zeker soort van kinderen? Zien we helaas! niet al te vaak, dat juist de knapste onderwijzers 't eerst overhellen, om zich bezig te houden met vlugge en begaafde kinderen, terwijl 't hun moeite en zelfverloochening kost af te dalen tot het traag en klein begrip van andere? 't Zij ver van ons den schijn zelfs van beschuldiging tegen T. M. te willen inbrengen, maar wij weten van bevoegde beoordeelaars, dat de vorming en vordering van minder begaafde en ruwere kinderen, eene schaduwzijde was der Tubbergsche school en dat hoofdzakelijk daaruit klagten van ontevredenheid geboren werden.

De onhandige zaakwaarnemer weet niet wat ten huize des heeren H. is voorgevallen, noch wat de heeren inspekteur en schoolopziener daar gezegd hebben, maar na bij herhaling den S. van vergrijp aan de waarheid overtuigd te hebben, zal men ons niet euvel duiden, dat niet onvoorwaardelijk geloof hechten aan [illegible] Z. Ew. daaromtrent mededeelt. Genoemde heeren [illegible] verklaard hebben, dat men een R. K. onderwijzer *wilde* en T. M. daarom alleen moest ontslagen worden. Maar is 't waarschijnlijk dat de heer inspekteur en schoolopziener zich op dergelijke wijze tegen Ds H. hebben

uitgelaten? Wij kunnen het niet gelooven. Immers, indien inspekteur en schoolopziener overtuid waren, dat er geen andere termen voor 't ontslag van T. M. bestonden, waarom gaf dan de heer schoolopziener geen gevolg aan 't herhaalde verzoek van den Raad, om een vergelijkend examen? Waarom wilde dan Z. Ed. vooraf met den heer inspekteur de school bezoeken? en waarom de laatste zich werkelijk tot dat bezoek leenen? Mogen we vermoeden, dat deze heeren dat bezoek slechts *voor de leus* hebben ingesteld? En waarom eindelijk verzocht de inspekteur, onmiddellijk na dat bezoek, den schoolopziener, in 't bijzijn van Burgemeester en Wethouders, om een vergelijkend examen te houden? Is in deze handelwijze niet duidelijk genoeg uitgesproken, dat de klagten van ontevredenheid niet uit de lucht gegrepen waren, en dat er wel degelijk andere termen bestonden voor het ontslag van Ter Marsch? De heer H. moge nu op fieren toon nog zeggen, dat hij onverschillig is omtrent het oordeel van een Gemeenteraad, die gekonstitueerd is uit menschen zonder kennis van pædagogie, die nauwelijks in staat zijn hun naam te schrijven en allen handelen op instigatie — wij mogen toegeven dat geen der raadsleden wetenschappelijk gevormd is gelijk de Predikant-pædagoog, die een tastbare drukfout voor *onverantwoordelijk* houdt, die konkludeeren kan van *posse* ad *esse* en distingueeren tusschen *anti-Katholiek* en *anti-Roomsch* — maar we moeten uit al het voorgevallene toch besluiten ... dat die raadsleden met kennis van zaken gehandeld en volgens gemoedelijke overtuiging het belang hunner gemeente behartigd hebben. — Ondanks dit alles gaat de dominé voort met roepen, *men wilde een Roomschen*, en voegt er nogmaals bij: *»ondanks er reeds zeven R. onderwijzers zijn.* 'T wordt misschien vervelend, lezers, dat thema zoo dikwijls te moeten hooren, maar de S. schijnt tot 't soort van menschen te behooren, die voor overreding niet vatbaar zijn en met het laatste woord, gelijk een overwonnen haan, nog koning willen kraaijen. Welnu! laten we eens onderstellen, dat er werkelijk geen andere, dan de door dominé gevonden term voor 't ontslag van T. M. bestond, was dat ontslag dan daarom zoo misdadig.

Heeft de heer H. er in zijn ijver niet aangedacht, dat toenmaals het Kon. besluit van 2 Jan. 1842 vigeerde, en dat, krachtens dat besluit, de Gemeenteraad met alle regt de ministerieële dispozitie van de hand wees, daarbij niet scheen gelet te zijn op de godsdienstige gezindheid der gemeente, noch op die van den beschikbaar gestelden onderwijzer? En voegde het aan den heer H. zich zoo op te blazen? Z. Ew. bewaart een diep stilzwijgen over de aangegeven getal-verhouding van Katholieken tot Hervormden in de gemeente T.; maar keeren wij de zaak eens om. Verbeeldt u, dat b. v. hier ter stede, waar betrekkelijk de Katholieke bevolking gering in getal is, eene der gemeentescholen vakant werde, en dat de pastoor van A., gelijk nu Ds. H. te T. met geweld zou eischen, dat die vakature door een bij uitstek bekwaam Katholiek onderwijzer moest worden aangevuld; wat dunkt u? Zou zoo een eisch niet met verontwaardiging als een vermetele aanmatiging van de hand worden gewezen, en zou Ds. H. in zijn welvoorziene wapenkamer, wel termen kunnen vinden, krachtig genoeg om zoo een Roomschen euvelmoed en heerschzucht naar waarheid te brandmerken? En nu Ds. H. in nog minder gunstige omstandigheden, in eene bijna uitsluitend Katholieke gemeente, *à tort et à travers* een Protestantsch onderwijzer wil geplaatst hebben, — en nu de Gemeenteraad dien onbillijken en onregtmatigen eisch niet gelieft in te willigen, — nu tracht dominé door zijn pen geheel Nederland te beroeren; nu moet geheel Nederland weten, dat de Roomsche overmoed te T. geen grenzen kent, dat de Protestantsche gemeente stelselmatig wordt verdrongen en dat de Raad van T. een dom, een halstarrig, een onverdraagzaam ligchaam is, zóó onverdraagzaam zelfs, *dat 't ministerie van Binnenl. Zaken en 't gewestelijk bestuur tusschen beide moesten komen, om tot meerdere verdraagzaamheid te vermanen.* Foei, dominé! we hadden meer redelijkheid bij u verwacht en we mogten niet denken, dat ge de groote liefdeles des Heeren zoo weinig in toepassing bragt *»wat ge niet wilt dat u geschiede, doe zulks ook aan anderen niet."* Maar wat is er van die *gewisselde Nota's* van vermaning tot meerder verdraagzaamheid? Ge wordt nieuwsgierig, lezers? — Nooit heeft het gemeentebestuur zulk eene vermaning ontvangen. Is dat geregeld een nieuwe fictie van dominé? of vloeit het voort uit de volheid van een *schuld bewust* geweten. Wederom, wij weten 't niet maar meenen met regt te mogen zeggen, dat zoodanige vermaningen goed aan Ds. H. besteed waren.

Eindelijk rest ons nog te onderzoeken, wat er zij van de *mystifikatie*, die volgens S. plaats had bij het vergelijkend examen in Aug. jl.

Is 't waar, dat de tegenwoordige onderwijzer Frominkhuijs (?) voor het examen, als aanstaand onderwijzer benoemd werd? Is 't waar, dat hij daaromtrent eene konferentie heeft gehad met den burgemeester? Is 't waar, dat Fr. op den morgen van 't examen aan den heer O. verzekerd heeft, dat hij (Fr.) meester zou worden? — De heer H. verstaat de taktiek om 't geduld te schroeven. Wij zullen de handelwijze van den Raad in 't volle daglicht stellen. Wèl heeft 't den Raad bevreemd, dat sommige onderwijzers, die verwacht werden, niet kompareerden; wèl heeft de Raad met leedwezen gezien, dat zekere v. d. Hoven juist in die dagen naar 's Hage geroepen en aan 't ministerie van Binnenlandsche Zaken geplaatst werd!!, maar Fr. kon te voren, altans door den Raad niet als onderwijzer van F. genoemd worden, omdat de Raad op hem het oog niet had; Fr. zelf heeft *in den middag* (niet in den morgen?) gezegd, dat, *indien men een Roomsche wilde, hij benoemd moest worden, omdat hij de eenige Katholiek-sollicitant was;* Fr. eindelijk is dan ook eerst bij *here stemming* met 7 tegen 3 stemmen benoemd. Genoeg, niet waar, Lezers, ter overtuiging, dat van den kant des Bestuurs niet de minste *mystifikatie* plaats had en dat die alleen heeft bestaan in de fantazie en de pen van Ds Hattink, die volgens *zijne* verzekering niets dan *waarheid* spreekt en daarom *geen tegenspraak vreest!*

Wij zijn voor 't oogenblik verzadigd van 's mans *relevaties* en gaan stilzwijgend de overige *verba* en *voces* voorbij, om terug te keeren tot de bovengestelde vraag: Heeft de heer Hattink in zijne repliek weerlegd, wat wij beweerd en bewezen hebben van zijne geruchtmakende advertentie? of hebben de toegelichte *relevaties* er toe bijgedragen, om bij onze lezers de overtuiging dieper te doen wortelen, dat namelijk die advertentie was *eene zamenvoeging van onwaarheid, valsche voorstelling en woordspeling en blijkbaar geschreven met het meermalen uitgedrukt doel?* — Dat nu het bescheiden en onpartijdig oordeel van het geëerd publiek beslisse; wij moeten de polemiek over de *schoolzaak* te F. voor finaal geëindigd houden, omdat de heer H. verzekert, *dat hij zijne pen en zijn tijd niet mag* MISBRUIKEN (hoe juist! *Ex ore tuo Dominé!*) *tot dagblad-polemiek.* Maar Dominé! wie heeft die polemiek toch uitgelokt? — Zoo lang de S. zich vergenoegde met zijne pennevruchten aan de *Fakkel* te leenen, hebben wij gezwegen, maar sedert Z. Eerw. 't waagde in meer gelezen en meer geachte bladen zijn' boezem lucht te geven en de waarheid onbeschaamd in 't aangezigt te slaan,— sedert hebben we ons verpligt geacht eene poging aan te wenden, om den overmoed van den heer Predikant, eenigermate te teugelen en voorzeker zal elk met ons, het aan den drang der waarheid, die we spreken lieten, toeschrijven, dat Ds. H. met een angstig voorgevoel van op nieuw verslagen te worden, verzekert, niet meer te willen polemizeeren. Wat den heer H. bewogen heeft te schrijven, blijkt *ten deele* uit 'tgeen Z. Eerw. van *Broeders* en *Zusters* vraagt; maar geeft Z. Eerw., wiens kinderen door T. M. onderwezen werden, na al 'tgeen we vernomen hebben, geen regt om te vermoeden, dat veeleer *persoonlijk belang*, dan *ijver* voor de *heilige zaak*, de eigenlijke *motor* van zijn drijven en strijden is?

Ten besluite; de Heer H. zegt, niet meer te willen schrijven, wij leggen onze pen slechts voorwaardelijk neêr en verzekeren u, Dominé, dat geen persoonlijk belang of voordeel, geene vooringenomenheid met den gemeenteraad van T. en veel minder *lust*, om u een *distelkrans te vlechten*, maar enkel liefde voor waarheid, ons tot schrijven heeft bewogen, en indien uwe advertentie en repliek, (voor zoo verre die thans is toegelicht) onwilkeurig in onze hand *een dolk* geworden is om u te wonden, dan valt de verantwoording daarvan op u zelven terug; immers HIER *is de lont door u in 't kruid geworpen* en nu dat kruid is ontploft en alle uwe ficties en suppozities en relevaties en argumentaties tot fladders en splinters uiteen gesprongen en spoorloos verdwenen zijn — wie draagt dan daarvan de schuld? Wij beroepen ons nogmaals op de uitspraak van het publiek en vergevend wenschen we Ds Hattink, DAT HIJ MOGE RUSTEN IN VREDE!

Almelo, November 1858.

Het berigt, dezer dagen door verscheiden bladen gegeven, dat de groote mogendheden zich aan het Hof van Rome gewend zouden hebben om de teruggave van den jongen Mortara te verkrijgen, wordt thans door Parijsche korrespondentiën op vrij stelligen toon tegengesproken.

Men leest in de *Arnh. Cour*,:

»Naar men verneemt zal er binnen kort te 's Gravenhage eene brochure het licht zien, waarvan de schrijver zich het betoog ten doel stelt, dat onze regten op Borneo volstrekt niet van dien aard zijn, dat zij Engeland zouden kunnen beletten, om, overeenkomstig het voorstel van sir James Brooke, Serawak in bezit te nemen."

»Zulk een brochure zal ongetwijfeld niet minder opzien baren dan die, welke een paar jaar geleden uitkwam, en waarin betoogd werd, dat de aarde stil stond en de zon er om heen draaide.

Zaturdag werd te Utrecht het stoffelijk overblijfsel ter aarde besteld van Mr. Gerardus Dornseiffen. Hij overleed den 16n dezer, in zijn 85e jaar, nog in het volle bezit zijner geestvermogens, na eene ziekte van slechts weinige dagen.

Zijn levenstaak was het onderwijs der jeugd, en zijne veelvuldige sinds dien tijd uitgegeven werken getuigen dat hij zijne studiën voornamelijk daaraan dienstbaar trachtte te maken. Als middelen daartoe bewerkte hij niet alleen eene reeks van handleidingen, ter bevordering van de kennis der oudheid en der geschiedenis, maar trachtte ook den smaak voor de klassieke letterkunde bij zijne leerlingen aan te kweeken. Hoe zeer zijne pogingen vruchten droegen, bewijzen niet alleen de herdrukken van vele zijner werken (van zijne *Grieksche spraakkunst* verschenen *vijf* uitgaven, van zijne *Algemeene geschiedenis*, op aanzoek van het goevernement geschreven, *vier*), maar ook de herhaalde beroepingen tot eervolle betrekkingen, b. v. als hoogleeraar in de regten naar Deventer, in de geschiedenis naar Leuven enz., welke hij echter afsloeg.

Wanneer men de lijst van Dornseiffens uitgegeven werken nagaat, staat men inderdaad verbaasd over het aantal. Van 1815 tot 1854 verliep nauwelijks een jaar, waarin geene dikwijls zeer omvangrijke werken van zijne hand het licht zagen.

Dezer dagen is door Z. M. den Koning aan den heer J. M. van Kempen, fabriekant van gouden en zilveren werken te Voorschoten, vergunning verleend om aan zijne aldaar opgerigte fabriek, den naam te geven van »Koninklijk-Nederlandsche fabriek van gouden en zilveren werken." Deze fabriek, vroeger te Utrecht, thans op groote schaal te Voorschoten gevestigd, wekt de aandacht der belangstellenden in de Nederlandsche nijverheid, zoowel wat omvang als inrigting betreft.

Den 20n Nov. de Merwede te Gorinchem vrij van ijs.

De Neder-Rhijn te Arnhem zonder ijs. In de Rood voet het ijs nog vast.

Op de Lek te Vreeswijk weinig drijfijs; beneden de brug het ijs vast. Te Krimpen 's morgens veel, 's middags weinig ijs.

Op den IJssel geene verandering in den staat van het ijs.

Op de Maas aan de Blaauwe sluis het ijs bij vakken vast. Van Hedel tot Nederhemert het ijs vast. IJsdikte te Hedel 5 à 6 duim.

Den 21n op de Lek te Vreeswijk een weinig drijfijs. Overtogt met zeilpont en roeibooten.

Z. M. heeft herbenoemd: tot burg. der gem. Udenhout A. Kuypers; tot leden der direktie van de maatschappij van landeigenaren en vastbeklemde meijers in Groningen, S. D. Jensema en jhr. mr. M. Backer; op zijn verzoek, eervol ontslagen: als prezident van den raad van tucht te Amsterdam, onder dankzegging voor bewezene diensten; en in deszelfs plaats benoemd S. Faber Huys.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

Zitting van Maandag 22 November.

In deze zitting zijn voortgezet de beraadslagingen over art. 3 van het voorstel van den heer Sloet tot Oldhuis, tot afkoopbaarheid der tienden.

Dit artikel, gelijk het door den voorsteller laatstelijk gewijzigd werd, luidde aldus:

»Bloktienden worden niet anders afgekocht dan over het geheele blok te gelijk, op de vordering der tiendpligtigen die te zamen meêr dan de helft der tiendpligtige gronden in het blok bezitten. Bij den afkoop gaan dan aan hen de tienden over, die op de an[illegible]onden kleven, wier bezitters weigeren af te koopen.

»Eene tiend, welke [illegible]n bepaalden naam, op verspreide stukken kleeft, [illegible]eel of eene partij uitmaakt, wordt op dezelfde wijze als de bloktiend afgekocht."

De heer van Deinse stelde de volgende redaktie voor:

»Bloktienden en zoodanige andere tienden, die een geheel uitmaken, worden niet anders afgekocht dan voor het geheel te gelijk, op de vordering der tiendpligtigen, die te zamen meer dan de helft der tiendpligtige gronden in het blok of geheel bezitten.

»Bij den afkoop gaan dan aan hem tienden over, die op de andere gronden kleven, wier bezitters weigeren af te koopen.

»Een tiendheffer, wiens belang door gedeeltelijken afkoop van zijne tienden op onderscheidene bij elkander gelegen gronden zou worden gekrenkt, kan vorderen, dat ze alle te zamen worden afgekocht. Het geschil, tenzij in der minne vereffend, wordt door den regter beslist."

De heer van Nispen van Sevenaer wilde het artikel aldus gewijzigd hebben:

»Een tiend wordt niet anders afgekocht dan voor het geheel, op de vordering der tiendpligtigen, die te zamen meer dan de helft der tiendpligtige gronden onder de tiend bezitten.

»Bij den afkoop gaat aan hen de tiend over die op de andere onder de tiend behoorende gronden kleeft wier bezitters weigeren af te koopen."

De heer van Zuylen van Nyevelt wilde bij die redaktie de volgende alinea voegen:

»Waar de tiend in blokken is afgedeeld, kan de afkoop voor elk blok afzonderlijk plaats hebben."

De heeren Thorbecke, Heigst, van Akerlaken, Heemskerk en Meeusen droegen het volgende artikel voor:

»Bloktienden en zoodanige andere tienden die een geheel uitmaken worden niet anders afgekocht dan voor het geheel te gelijk, op de vordering der tiendpligtigen, die te zamen meer dan de helft der tiendpligtige gronden in het blok of

geheel bezitten. Bij den afkoop gaan dan aan hen de tienden over, die op de andere gronden kleven, wier bezitters weigeren af te koopen.

„Een tiendheffer, bewerende dat door gedeeltelijken afkoop van zijne tienden op onderscheidene bij elkander gelegen gronden zijn belang zou worden gekrenkt, kan vorderen dat ze alle te zamen worden afgekocht. Het geschil, tenzij in der minne vereffend, wordt door den regter beslist."

Deze laatste redaktie werd, nadat het sub-amendement van den heer van Zuylen van Nyevelt met 36 tegen 23 stemmen was verworpen, het eerst in stemming gebragt en met 33 tegen 26 stemmen aangenomen, vervallende daardoor de stemming over de andere amendementen.

Tegen hebben gestemd de heeren: Duymaer van Twist, van Zuylen van Nyevelt, Dommer van Poldersveldt, van Nispen van Sevenaer, van Foreest, van Heiden Reinestein, van Hall, van der Linden, Mackay, Godefroi, Reinders, Sloet tot Oldhuis, Lycklama à Nyeholt, Dirks, van Franck, Stolte, Blaupot ten Cate, de Brauw, Westerhoff, Wintgens, Luyben, van Lynden, Schimmelpenninck van der Oye, de Kempenaer, Zylker en de Voorzitter.

Aan de breedvoerige beraadslaging over art. 3 hebben deel genomen de heeren: Sloet tot Oldhuis, van Deinse, Meylink, Wintgens, Mackay, van Nispen van Sevenaer, de Bieberstein, de Kempenaer, van Lynden, Thorbecke, Dullert, van Zuylen van Nyevelt en Dirks.

Bij art. 4, handelende over den afkoopprijs der tienden, die de heer Sloet tot Oldhuis voorgesteld had te doen bestaan in het *twintigvoud* van de jaarlijksche opbrengst, droeg de heer Sander voor dien te stellen op het *vijf en twintigvoud.*

De heer van Deinse wenschte dat de jaarlijksche opbrengst wel naar die der laatste vijftien jaren bij verpachtingen, maar bij gebreke van verpachtingen niet zou worden geregeld volgens de landelijke marktprijzen der laatstverloopen tien jaren, gelijk het wetsvoorstel opgaf, welk voorstel echter niet genoegzaam werd ondersteund.

De heer Elout van Soeterwoude wilde de opbrengst ook geregeld hebben naar de onderhandsche verkoopen; het daartoe strekkende amendement werd met 35 tegen 25 stemmen afgestemd, en het denkbeeld van den heer Sander met 45 tegen 14 stemmen verworpen, waarna het art. 4 aan welks behandeling deel namen de heeren Sander, van Deinse, Sloet tot Oldhuis, van Nispen van Sevenaer, Meeussen, Godefroi, van Hall, Schimmelpenninck van der Oije, Wintgens, Elout van Soeterwoude, van der Linden, Storm en Thorbecke, en dat van wege den voorsteller van het wetsontwerp in den aanvang eene wijziging, de redaktie betreffende, onderging, met 45 tegen 15 stemmen werd aangenomen.

Tegen hebben gestemd de heeren: Luyben, Sander, van Lynden, Storm, de Kempenaer, van Foreest, Duymaer van Twist, van Hall, van Asch van Wyck, Elout van Soeterwoude, Schimmelpenninck, Hoekwater, van Franck, Stolte en de Brauw.

De voortzetting der beraadslaging is bepaald op morgen ten elf ure.

Aan het slot der zitting is ingekomen eene missive van den minister van Oorlog, waarbij deze verklaart bereid te zijn, om overeenkomstig het door de Kamer eenige dagen geleden genomen besluit de onder geheimhouding beloofde mededeelingen te doen omtrent 's lands defensie en legerorganizatie op zoodanig tijdstip als de Kamer zal bepalen. Deze heeft daarop vastgesteld den minister uit te noodigen die inlichtingen te willen geven op Donderdag aanstaande, vóór den aanvang der beraadslagingen over de begrootingswetten voor 1859.

OMMEN, 20 Nov. Niettegenstaande het rundvee reeds lang in prijs gedaald is, wordt de daling thans door de vroeg invallende vorst nog grooter; dien ten gevolge wordt alhier en in de omstreken het vleesch zeer goedkoop verkocht. Daar het zoogenaamde groen bevrozen is staan de landbouwers vooral de pinken tot spotprijzen af.

GRONINGEN, 19 Nov. Heden is de najaarsvergaderingen der Staten van dit gewest gesloten. Gewigtige onderwerpen zijn in de onderscheiden zittingen behandeld, als betreffende het waterschapsbeheer, de uitvoering der aanhangige plannen van kanalizatie, de verbetering der waterwegen, de bevordering van den aanleg van spoorwegen in de nederl. provincie, enz. Wat dit laatste punt betreft, is er besloten, op grond van de min gunstige wijze waarop de voorstellen der regering daaromtrent door de Tweede Kamer ontvangen zijn, dat Gedep. Staten een adres zouden opstellen en inzenden strekkende ter adhæzie aan de plannen van de hh. Sloet en Reuchlin. Onder de belangrijke besluiten behoort verder de afschaffing van den verkoop van sterken drank in de verlaatshuizen, waardoor de turfschippers van eene drukkende en onzedelijke kontributie ontslagen zijn geworden. Voorts is heden nog besloten, dat de ter zake der kanalizatie-plannen bestaande kommissie, benevens de heer kommissaris des konings dezer provincie, zich tot den minister van Binnenlandschen Zaken zal vervoegen, om dezen met den treurigen toestand der scheepvaartkanalen in dit gewest bekend te maken en daarbij tevens nadere inlichtingen te vragen nopens de van het rijk verlangde 12 ton, met verzoek al verder, om binnen kort te dier zake eene gunstige voordragt te doen aan de Tweede Kamer.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 21 Nov. Men wilde weten, dat uithoofde der heftige diskussie, die de zaak-Mortara uitlokt, de bladen uitgenoodigd waren, zich van alle godsdienstige polemiek te onthouden. Het is waarschijnlijk, dat de regering den strijd, die door de bladen zoo heftig wordt gevoerd, te meer daar andere onderwerpen zeer schaarsch zijn en voorzigtig behandeld moeten worden, een weinig wenscht te bekoelen.

— Men beweert dat de heer Cogniat, dezelfde die in 1856 de geruchtmakende brochure *l'Univers jugé par lui-même* heeft geschreven, eerstdaags een nieuw vlugschrift tegen dat dagblad in het licht zou geven, voorzien met een voorrede van den aartsbisschop van Parijs. De titel zou zijn: St. Clemens van Alexandrië.

— Men verzekert, dat Gomez, de dienaar en medepligtige van Orsini, genade van den Keizer heeft verkregen. Hij zou naar de grenzen van Sardinië worden gebragt.

— Naar aanleiding van het keizerlijk besluit tot oprigting van graanvoorraden in al de grootere steden van Frankrijk pleit de *Constitutionnel* voor het daar te lande vrij algemeen aangenomen beginsel om het bakkersbedrijf door openbare verordeningen te regelen, en zegt onder anderen: „Het is een feit dat het brood altijd het duurst is in die steden waar de bakkers geheel vrij gelaten worden, Neem de twee groote hoofdsteden, die de eene de volkomene vrijheid van het bakkersbedrijf, de andere zijn volmaakste regeling vertegenwoordigen, Londen en Parijs. De prijs van het meel is thans in die twee steden nagenoeg dezelfde, en te Parijs kost het pond brood minder dan dertig centimes; te Londen kost het meer dan veertig centimes, dus ruim een derde meer. En dit is geen toevallige en voorbijgaande omstandigheid; het verschil kan grooter en kleiner worden, maar het brood is te Parijs altijd goedkooper dan te Londen. Men ziet dus, dat de geleerden dwaalden, welke op grond van een vooraf opgevat begrip meenden te kunnen volhouden dat de broodprijs door de vrijheid van het bakkersbedrijf zou dalen." Het is zonderling dat de *Constitutionnel* hierbij niet gewaagt van de subsidie, welke de bakkers uit de Parijsche gemeentekas ontvangen, welke toch wel de naaste oorzaak van dit verschil van prijs zal zijn.

— Een korrespondentie in den *Constitutionnel* uit Turijn van den 13n dezer zegt: „Uit de taal onzer dagbladen is op te maken dat het publiek hier te lande vrij geneigd is om aan voorspellingen van eene aanstaande vredebreuk het oor te leenen. Dat er oorlog ophanden is, wordt hier algemeen geloofd.

„In den loop dezer week zijn hier talrijke vergaderingen van den ministerraad gehouden; zelfs is hij op een en denzelfden dag twee en drie malen vergaderd geweest. Er zijn, naar gezegd wordt, dezer dagen zeer gewigtige depêches uit Londen ontvangen.

„De heer Cavour, de voorzitter van den ministerraad, zal eerstdaags een uitstap naar Genua doen. In die stad wordt ijverig gearbeid aan de vestingwerken aan den zeekant. Aan het ministerie van Binnenlandsche Zaken is men, naar gezegd wordt, bezig met het omwerken der wet op de burgerwapening of nationale garde, welke instelling hier nog niet goed schijnt te werken.

„Men verzekert dat in het arsenaal der Oostenrijksche Marine te Venetië met verdubbelde krachtsinspanning wordt gearbeid en dat deze inrigting voor het publiek thans streng gesloten wordt gehouden. Dit berigt, hetzij waar of niet, geeft hier nieuw voedsel aan de oorlogspellende geruchten."

— Men leest in den *Moniteur de la Flotte*: Eindelijk zegt men, is de prins van Monaco tot het besluit gekomen, om het gansche grondgebied van zijn vorstendom met de daaraan verbonden regten voor eene aanzienlijke som aan Rusland af te staan.

— In het *Journal de Constantinople* leest men in een korrespondentie uit Diarbekir. „Sedert eenigen tijd bestond tusschen den bisschop der niet vereenigde Armeniers en de leeken dier gemeente oneenigheid, ten gevolge waarvan een tal familiën, uitmakende 1500 zielen er toe overgingen om tot het Katholicismus terug te keeren; en daar de prelaat niet wilde toegeven aan de billijke eischen zijner natie, gingen den 18 Oktober jl. 400 à 500 gezinnen tot den Griekschen kultus over. Nu ziende dat al zijne gemeentenaren hem verlieten zoo besloot de bisschop ook zijn zetel te verlaten en begaf zich naar het klooster van Argounë.

„De 1500 Armeniers, die het Katholicismus omhelsden, hebben den superior don Gregorius Enfugan erkend en deze heeft met drie achtenswaardige geestelijken te Diarbekir een nieuwe Armeniesch-Katholieke kerk gesticht."

ENGELAND.

LONDEN, 21 Nov. Op den spoorweg, die Lancashire met Yorkshire verbindt, heeft dezer dagen, nabij Rochdale eene botsing plaats gehad tusschen een posttrein, aan welken 11 rijtuigen waren verbonden, en een kolentrein. Door den heerschenden nevel had men de seinen niet gezien, en de lokomotieven stieten met vreeselijk geweld tegen elkaar. Gelukkig kon men de treinen in zoo verre in hun gang vertragen, dat er wel eenige passagiers gekwetst, maar geene gedood werden.

— Volgens de *Calcutta Englishman* is het alles behalve zeker, dat het gerucht van Jung Bahadoor's ontrouw van grond ontbloot is. Volgens dat blad was de Engelsche bevolking in Indië nog geheel onder den indruk van den panischen schrik, welke diens onverwachte houding tegenover het Britsch bestuur had te weeg gebragt, en liep het gerucht, dat Jung aan het hoofd van een aantal troepen uit Nepaul werkelijk in aantogt was, om Simla en andere plaatsen in de bergstreken, waar de Engelschen op dit oogenblik in een weerloozen toestand verkeeren, te overvallen. Ook te Lucknow was men bezorgd, terwijl regtstreeks uit Nepaul berigten waren aangekomen van Dr Campbell, waaruit zou blijken dat Jung inderdaad zijne manschappen bevel had gegeven, zich gereed te houden, om op het Engelsch gebied een inval te doen, waartoe zij vooreerst op Patna en Darjeeling zouden aanrukken. De gewone toevoer ven boter, olie, schapen, enz. uit Nepaul was ook achterwege gebleven, terwijl een duizendtal Nepaulesische koelies te Sinchal, zonder eenige bekende reden, hunne werkzaamheden hadden gestaakt en in massa waren opgestaan. Volgens anderen was dit feit aan iets anders toe te schrijven en had het bestuur van Nepaul te kennen gegeven, dat zij bij een langer verblijf aldaar als vijanden van Nepaul beschouwd en alsdan hunne vrouwen en kinderen weggevoerd en als slaven verkocht zouden worden. Dat er nu tusschen het Engelsch bestuur en het hof van Nepaul alles behalve eene goede verstandhouding bestaat, is duidelijk genoeg gebleken en, den tegenwoordigen stand van zaken in aanmerking genomen, zou het volgens sommigen niet te verwonderen zijn, wanneer Jung besloten had zich aan de zijde der rebellen te scharen. Dat alle geruchten omtrent zijne ontrouw onwaarheid zouden zijn, is grootendeels slechts aangenomen op het beweren van eene autoriteit te Darjeeling, die, opmerkelijk genoeg, evenwel niet bepaald genoemd wordt.

De *Morning Post* heeft bovendien van zijn korrespondent te Simla een schrijven van 9 Oktober ontvangen, waarin gemeld wordt, dat de strijdmagt waarmede Jung voornemens was tegen die plaats op te trekken, op minstens 20,000 man wordt begroot en dat hij druk bezig is, met zich van alle verkrijgbare levensmiddelen ten behoeve zijner korpsen meester te maken. Den 13n Oktober was het in de plaats nog wel rustig, maar de inboorlingen hielden zich daarom niet minder overtuigd, dat er van de zijde van Jung verraad te duchten was. Het eenige wat nog hoop gaf op eene andere wending, was dat er op dat oogenblik zich ten huize van Dr Campbell een bloedverwant van Jung ophield.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 20 Nov. De trein van Praag naar de hoofdstad heeft den weg derwaarts niet kunnen afleggen, uithoofde van de buitengewone massa sneeuw, welke in die oorden is gevallen.

ITALIE.

ROME, 18 Nov. De koude is zeer gestreng, het sneeuwt sterk.

— De hertog Giovanni Torlonia, een der leden van het aanzienlijk geslacht van dien naam, is den 12n dezer te dezer stede overleden.

STADSNIEUWS.

237ste Staats-Loterij. (Prijzen van ƒ1000 en daarboven). 2de Klasse, 2de Lijst: N°. 17638 ƒ20,000, N°. 6443 ƒ5000, N°. 3114 ƒ2000, N°. 5208, 6193 en 15712 ieder ƒ1000.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 23 November.

GETROUWD (18 Nov.): A. J. Murray, wed. met H. M. de Leeuw, wed. - A. J. Streefkerk, van Vederhorst den Berg, met A. G. Breuninghoff, van Vreeland.

BEVALLEN (19 Nov.): T. van Veen, geb. Fages, D.

OVERLEDEN (17 Nov.): J. H. Berg, 57 j. — (19 Nov.): J. Glasius, 61 j.

Wisselkoers.

2/m.	Parijs	ƒ5 5 9/16	2/m.	Livorno	ƒ 39⅛
Zigt	„	„ 56 1/16	„	Napels	„ 80¼
2/m.	Bordeaux	„ 55¼	3/m.	Petersburg	„ 1.70
½/m.	„	„ 55⅝	6/w.	Weenen	„ 112
3/m.	Madrid	„ 238	„	Augsburg	„ 35½
„	Cadix	„ 240	„	Frankfort	„ 99
„	Sevilië	„ 237	2/m.	Hamburg	„ 34 13/16
„	Bilbao	„ 237	Zigt	„	„ 35 1/16
„	Lissabon	„ 40⅞	2/m.	Londen	„ 11.65
„	Porto	„ 40⅞	Zigt	„	„ 11.72½
2/m.	Genua	„ 45¾		Rotterdam	„ ⅛

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 22 Nov. België 2½ pc. 56.87½; 4½ pc. 99.87½; Metal. 82.50p; Nation. 82.75; Spanje 1½ pc. 29.81¼g; 3 pc. 41.62½.

PARIJS, 22 Nov. Rente kont. 4½ pc. 97.—, op tijd 3 pc. 74.40; Credit mobilier 1010; Fr.-Oost. Spoorw. 645; Spanje 1½ pc. 30¾; 3 pc. 42⅜; Rom. Leening 95½.

MADRID, 20 Nov. Spanje 3 pc. 42.65; 1½ pc. 31.—.

LONDEN, 22 Nov. Cons. 98⅜; Braz. 5 pc. ——; 3 pc. Mexiko 20⅛; 4½ pc. Peru 93¼; 3 pc. id. 74; 4½ pc. id. doll. bonds 83¼; Grenada uitgest. 5⅝; id. werkelijke 20¾; 5 pc. Venezuela 41¾; 2¼ pc. id. 15½; 5 pc. Port. 47¼, 3 pc. Spanje 47; 1½ pc. id. 30¾; Amortiz. 6⅛; Coupons 10¼; 4½ pc. Russen 103¾; 5 pc. id. 113⅞; 2½ pc. Holland 66½; 4 pc. id. 100¾; Illinois Shares 77; id. 7 pc. Oblig. 82; Sardinië 95; Ecuador 16½.

WEENEN, 22 Nov. Met. 5 pc. 86.20; Nat. 86.40; Bank-Aktiën 988; Noord-Bahn akt. 174; Credit Anst. 249; O.-Fr. Spoorw. akt. 265; Lomb. Venetiaans. 129.—; Nieuwe 100; Wissel op Londen 3/m. 10.24; Goud 1¾; Zilver —.

BERLIJN, 22 Nov. Stieglitz 5de serie 103¾; 6de id. 108; Rusland 5 pc. 111¼; Pruiss. Staats. 4½ pc. 100¼, Diskonto 5.

HAMBURG, 22 Nov. Mexikanen 4⅜, Spanje 3 pc. 39; 1½ pc. 28⅞, Rusland 5 pc. 106½, 4½ pc. —, Vereinsbank 97¾, Noord-Duits. bank 87⅞, Wissel op Londen 3/m. —.—; Amsterd. —.—, Diskonto 1¾.

FRANKFORT, 22 Nov. Metalliek 5 pc. 81¾, Spanje 3 pc. 40⅞; 1½ pc. 29⅞, Wissel op Londen 117, Weenen 120; Parijs —, Amsterd. —, Diskonto 5.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

		22 NOV. 4½ u.	a		gebl.
Amsterdam, Thesaurie	5 pCt.				
Nederl. Bank	4 „		„		
Nederl., Werkel. Schuld a	2½ pCt.	64⅛	„	64 3/16	64 3/16
Dito Dito	3 „	75⅛	„		
Dito Dito	4 „	98⅛	„	98¼	
Amortis. Syndik.	3½ „	92¼	„		
Aand. Handel-Maatsch.	„	141½	„	141¾	141¾
Oost-Ind. Leening	4 „	98	„		
Aand. Holl. Spoorweg			„		
Leening idem	4½ pCt.		„		
Aand. Rijn-Spoorweg	4½ „		„		
Maatschappij van Weld.	4 „		„		
België, Cert. Adm. B. bk	2½ „		„		
Dito bij *Rothschild*	2½ „		„		
Frankrijk, Certifikaten	3 „		„		
Spanje, Obligatiën	1½ „	30 3/16	„	30¼	30 3/16
Dito	3 „	45 13/16	„		
Dito Binnenl.	3 „	41¼	„	41 5/16	41¼
Amortisable Schuld		10 9/16	„		
Bewijzen Coupon		6	„		
Crediet Instel. bij *Prost & C°.*		86½	„	87	86 1/16
Portugal, Obligatiën	3 pCt.	47	„	47⅛	
Dito 1856	3 „	45¾	„	45 13/16	45¾
Dito Uitgestelde			„		
Rusl., Obl. bij *Hope en C°.*	5 pCt.	106⅛	„	106¼	
Dito bij idem 1828/1829	5 „		„		
Cert. bij idem 1831/1833	5 „	91½	„		
Dito bij idem 1840	4 „	86⅛	„	86 3/16	
Dito bij *Stieglitz*	4 „	86⅛	„		
Dito Nieuwe	4 „		„		
Dito 5de Serie	5 „	97 13/16	„		
Dito 1855, 6de Serie	5 „	102⅛	„	102¼	102⅛
Dito adm. te Hamburg	5 „	98⅞	„		
Dito [illegible] Londen	5 „		„		
Dito [illegible] dito	4½ „	99	„		
Inschrijving in Assignat.	6 „		„		
Certifikaten van dito	6 „	66 3/16	„		
Spoorweg Aktiën	5 „	78½	„	79	78¾
Polen, Aand. 1835, fl. 500	*f*	157½	„		
Obligatiën	4 pCt.	81⅞	„		
Pruissen, Obligatiën	4½ „		„		
andeelen 1854	3½ „	208	„		
Oostenrijk, Obl. bij *Goll en C.*	5 „	80¾	„		
Dito dito	4 „	63¾	„		
Dito Metalliek	5 „	78 9/16	„	78 11/16	78 11/16
Dito Rente Amsterdam	5 „	87⅜	„	87⅝	87 7/16
Dito Nationale 1854	5 „	78¾	„	78⅞	78 13/16
Dito dito	2½ „	39⅞	„	39 15/16	
Weener Bank-Aktiën	*f*		„		
Dito Aand. fl. 250, 1839	„	395	„	396	
Dito dito 250, 1854	4 pCt	336	„		
Beijeren, Spoorweg Aandeelen			„		
Napels, Cert. bij *Lam. en B.*	5 „	105¼	„		
Dito bij *Rothschild*	5 „		„		
Denemarken, Oblig. te Lond.	5 „	100¼	„		
Dito	3 „	83½	„		
Braziliën, Geldl. 1824 v. £ 100	5 „		„		
Dito 1839 van £ 100	5 „		„		
Dito 1852	4½ „	94½	„		
Dito 1858	4½ „	93¾	„		
Sardinië	5 „	90½	„		
Peru, Geldl. 1854	4½ „		„		
Dito te Parijs			„		
Ecuador, Oblig. 1855	1 „	16¼	„	17	
Venezuela, dito 6 pCt thans	5 „	39⅜	„	39⅝	39⅜
Dito Uitgestelde	2½ „	14⅝	„	14⅞	14⅝
Grenada, Obligatiën	3½ „	18⅜	„	18 7/16	
Dito Uitgestelde		5¾	„	5 13/16	
Mexiko dito	3 „	18½	„	18 11/16	18½
Nrd-Amer., *Ph. Hope en C*, Lr. A	*f*		„		
Dito dito	„ B „		„		
Dito bij *Rothschild*	6 pCt		„		
Amerik. Bank-Aktiën			„		
Illinois Spoorweg-Aandeelen			„		
Dito Oblig. Constr. Bons.	7 pCt.	85⅛	„	85½	85⅛
Louisiana	5 „		„		
Griekenl., Obl. Geldl. 1825	5 „	3 11/16	„		

Handel-Maatschappij kontant 141½, ⅝; Russische Spoorweg doorgef. 244, ½; Hypotheek 4½ pCt. —; Fr. Oost. Spw. Oblig. bij Hope 3 pCt. 131½, 132.

Algemeen was de markt in vaste stemming. Inzonderheid waren de Oostenrijksche en Ecuadors williger en de handel zeer geanimeerd. Illinois aangeboden.

Koers van het Geld: Beleening 3½ pCt.; Prolongatie 3¼ pCt., Diskonto 3½ pCt.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

PRIJZEN VAN COUPONS EN LOSBARE OBLIGATIEN.

Metalliek	*f* 29,80	à —	Pruissische	*f* 34⅝	à —
Napelsche	„ —,—	„ —	Spaansche	„ —,—	„ —
Div. in £	„ 11,62½	„ —	Hamb. Russ.	„ 34⅛	„ —
Eng. Russen	„ 11,62½	„ —	Russ. in Z. R.	„ 34⅜	„ —
Fransche	„ 55⅝	„ —	Polen „ P. R.	„ 35¾	„ —
Belgische	„ 55⅞	„ —	„ „ Fl.	„ 26⅞	„ —

Coupon Mexiko 1 Jan. 1854 *f* 14⅜ à 14½.

SPECIE-COURS.

GOUDEN SPECIËN.

Stukken à *f* 10 per Stuk	*f* 9,65 à 9,75
Oude Gerande Dukaten	„ 5,50 „ 5,60
Wigtige Souvereinen	„ 11,65 „ 11,75
„ Pistolen	„ 9,50 „ 9,60
Stukken van 20 Franks	„ 9,25 „ 9,35

Baren Goud en Speciën à *f* 1442,60 per Ned. ℔ fijn 10 à 11 pc.

ZILVEREN SPECIËN.

Piasters	per Stuk *f* 2,55 à 2,60
Stukken van 5 Franks	„ 2,33 „ 2,36
Brabandsche Kroonen	„ 2,65 „ 2,70
Fransche	*f* 2,70 *f* 2,75
Pruissische Daalders	„ 1,74 „ 1,77
Zilver 1000 à 980	„ —,— „ —,—
„ 900 „ 700	*f* 104,20 à 105,—

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKT.

AMSTERDAM, 22 Nov.

Tarwe. Rogge en Garst zonder handel.
Haver prijshondend: Koningsb. *f* 9½ per 100 k°.
Boekweit *f* 5 hooger: 119, 121, 122 ℔ Holst. *f* 188, 192, 195
Koolzaad: Deensch 72½ £. *Raapolie* op 6/w. *f* 44¾; Vliegend *f* 43½ in stad a *f* 45½; 1°. Mei ek. *f* 42½ a ¾; Dec. *f* 41¾ a 2. *Lijnolie* op 6/w. *f* 31¼; Vliegend *f* 30; 1°. Maart ek. *f* 29¾; April *f* 30⅛; Mei *f* 30⅜; Dec. *f* 29¼. *Hennepolie* op 6/w. *f* 36¼; Vliegend *f* 35.

SCHIEDAM, 22 Nov. Gerst. Verkocht: 129/2 ℔ Koersche *f* 184 6/w.; 128/2 ℔ dito *f* 180 kt., 181 6/w.; 132/2 ℔ fijne Deensche *f* 170 kt., 172 6/w. — Moutwijn *f* 14,—; Jenever *f* 19,50; Amst. Proef *f* 20,75 per Ned vat zonder fust, zonder de belasting. Spoeling *f* 1,80 per ketel.

Advertentiën.

(787) GETROUWD: ANT. SCHEFFERS,
en
M. F. S. ARKESTEYN.
'S HERTOGENBOSCH, 23 November 1858.

(775) GETROUWD: WILLEM KESSELKAUL
en
FREDERIKA THISSEN.
SITTARD, den 23 November 1858.
Eenige kennisgeving.

Bevallen van een *ZOON*, F. L. M. H. BOVENS, Echtgenoote van
J. B. A. VAN BASTEN BATENBURG.
LICHTENVOORDE, 19 November 1858. (781)

Een R. C. Hulponderwijzer, geëxamineerd in het Fransch en Hoogduitsch en in staat het Engelsch te onderwijzen, wenscht ten spoedigste verplaatst te worden. Adres *franko* Letter P. aan het Bureau dezer Courant. (773)

(783) In eene aanzienlijke stad van Zuid-Holland wordt gevraagd op eene R. C. School, een **Hulp-Onderwijzer** van den Tweeden of Derden Rang. Salaris naar bekwaamheden.

Reflecterenden gelieven zich met *franco* brieven onder de letters P. A. te adresseren bij Gebr. VAN LANGENHUYSEN, Boekhandelaren, 's Gravenhage.

(768) De **Buitengewone Verloting** van **Gouden, Zilveren en andere kostbare Voorwerpen,** ten voordeele van Twee Kerken en eene Pastorie, in de Gemeente *Haarlemmermeer*, zal gehouden worden op Dingsdag 30 November te Amsterdam, op de Bloemgracht, MM 77, waar voor een ieder van af 23 tot 30 November de Prijzen ter bezigtiging en nog Loten te bekomen zijn, doch zij, welke Loten in ontvangst genomen hebben, zullen geacht worden dezelve te houden, zoo deze nist voor den dertigsten dezer zijn terug gezonden.

Het van ouds gerenomeerde
NIEUWBURGER
KEUKENBOEK,
dat sedert eenige jaren uitverkocht was, is voor de
dertiende keer
herdrukt en bij alle Boekhandelaren tegen den prijs van
75 Cent te Koop. (659)

(7[illegible])
Bij **P. N. VERHOEVE[N]**
te 's Bosch,
is ter perse:
HET JUBILÉ VAN 1858.
Bevattende het Mandement van Z. D. H.
Monseigneur J. ZWIJSEN,
Aartsbisschop van Utrecht, enz.
BENEVENS EENIGE
GODVRUCHTIGE OEFENINGEN,
GESCHIKT OM HET WERK DER ZALIGHEID, IN HET JUB[ILÉ] BEGONNEN, GELUKKIG TE VOLTREKKEN;
onder den naam van
MISSIE-VERBOND.
Een Boekdeeltje van circa 300 bladzijden in-32.
Prijs 20 Cents.

Bij Gebr. J. & H. VAN LANGENHUYSEN te 's G[ra]venhage, is van de pers gekomen en verkrijgbaar:
De Vereeniging van den H. Vincentius v[an] Paulo. LEERREDE, uitgesproken te Leide[n] door A. FRENTROP, den 19 Julij 1858. à 20 Cen[ts].

Alsmede nog voorhanden à 25 Cents:
Fragmenta selecta ex literis apostolic[is] Benedicti XIV de indulgentia Jubilaei, quae eden[da] curavit episcopus Harlemensis. (7[illegible])

Heden komt van de pers:
NIEUW GROOT WOORDENBOEK
DER NEDERLANDSCHE TAAL,
waarin alle gebruikelijke woorden opg[e]nomen, hunne verschillende beteeken[is]sen verklaard en, waar zulks noodig [is], met voorbeelden gestaafd zijn. Een onmi[s]baar Handboek voor allen, die de Neder[]landsche taal goed verstaan en zuive[r] schrijven willen; eene vraagbaak, zo[o]wel voor den Koopman als den Regtge[]leerde en den Geestelijke, den Ambtenaa[r] als den Onderwijzer en zijn kweekeling bij alle moeijelijkheden in de spelling en het gebruik der woorden. Volgens d[e] laatste en [illegible] bewerkt do[or] D. BOMHOFF, [illegible]
met eene voorrede van Dr. L. A. TE WINKEL.
Een lijvig groot-octavo boekdeel van 1218 in tw[ee] kolommen gezette bladzijden druks, prijs . . . *f* 15,6[illegible]
UIT DE VOORREDE VAN DR. L. A. TE WINKEL: D[e] Heer Bomhoff heeft getracht, door de zamenstelling van dit Woordenboek, in de dringendste behoeften t[e] voorzien en is naar ons bescheiden oordeel, vooral indie[n] men de hulpmiddelen, die hem ten dienste stonden, i[n] aanmerking neemt, uitstekend geslaagd. Het werk ma[g] in de eerste plaats vrij onledig heeten en overtreft i[n] dit opzicht al het bestaande. Men ziet dit reeds me[t] den eersten opslag aan het volumen en den compresse[n] druk, alsmede aan het aantal woorden en woordver[]klaringen, die met een sterretje (*) geteekend zijn, hetwelk aanduidt, dat zij in de beide Taalkundig[e] woordenboeken van Weiland niet gevonden worde[n].
LEYDEN. D. NOOTHOVEN VAN GOOR.

Bij den Boekh. C. L. VAN LANGENHUYSEN, [is] van de pers gekomen en wordt aan de Inteekenaars verzonden:
DE DIETSCHE WARANDE,
Vierde Aflevering voor 1858.
INHOUD:
Gewijde Borduurwerken (I), door M.... — De Grim[]bergsche Oorlog (II). — Nieuwe Bouwwerken, -Ver[]tooyingen en -Herstellingen (IV): VI. De S[t]-Lauren[]tiuskerk te Alkmaar (I). — Kerkelijke Nederl. Oudhe[]den, door EDWARD VAN EVEN: 1. Eene Remonstran[]cie van 1522. — 2. Een schilderstuk van Jacob Born[]water. — Oorkonden: (IV) Kleederkamer van ee[n] Zeeuwsch Edelman, door J. J. VAN DER HORST, Pr. — (V) Pastoorszerk in de Kerk te Wester-Blokker, doo[r] N. — De Amsterdamsche Kunst-ten-toonstellingen in 1858: XIe Brief van PAUWELS FOREESTIER. — Wan[]dalisme: XXVII. Kapel van Ferry de Gros te Brugge, door Jos.-A. A. TH. — Bibliografie: *Geschichte der Aesthetik* van R. Zimmerman. — *Levens en werken der Holl. en Vl. Kunstenaars* van C. Kramm, [illegible] — *Bijdragen tot de Oudhk. en Gesch. v. Z. Vlaanderen* van H. G. Janssen en J. H. van Dale. — Mengelin[]gen: Oriëntatie. — De Tweede Kamer en de Grav[en] van Nassau. — Amsterd. Oudhk. Genootschap. — To[]lens. — Bokjens. — De Hr Didron aan den uitge[ver] der Warande.

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitg[ever].